

Javaslat a
„Galgamenti táncok”
települési értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

Darnyik Ágnes
Galgahévíz 2017

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/**intézmény**/szervezet/vállalkozás) neve:

Kodály Zoltán Művelődési Ház

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: **Darnyik Ágnes**

Levelezési cím: **2193 Galgahévíz, Fő út 106.**

Telefonszám: **06/20 985-1494**

E-mail cím: ghevizmuvhaz@gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: **Galgamenti táncok**

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☒ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye: **Galgahévíz**, Fő út 106.

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

☒ települési	☐ tájegységi	☐ megyei	☐ külhoni magyarság
--	-------------------------------------	---------------------------------	--

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

A Galga menti táncok közül legjelentősebb a mars, a karikázó, a csárdás. Különleges szerepe volt e vidéken a söprű és párnatáncnak.

Galga menti mars

A marsot ezen a vidéken "ugrálásnak", "kísérőnek", "trappnak", "marhatrappnak", "druzsba" (kiszófély)-, vagy "pajtástánc" hívták, és leginkább a mulatságok elején, majd végén járták. Öt-hat legény összekapaszkodva, táncolva kísérte a zenészeket a tánchelyre, így adva tudtul a falu lakosságának a mulatság kezdetét. Ha összegyűltek a leányok, még egyszer eljátszották a zenészek az indulót, s ekkor a legények és a leányok együtt vonultak be a táncterembe. A mulatságot ugyancsak e táncsal fejezték be. A marsot leggyakrabban a lakodalomban táncolták. A különböző helyszínekre való haladáskor inkább csak a férfiak járták a marsot, a nők csak ritmikus lépésekkel kísérték a menetet. A tánc mozgáskincse egyszerű, legjellegzetesebb mozgásfajtája az ugrás, az alsó lábszárral végzett lengető és a tapsok. Igazából nincsenek kikristályosodott motívumai, ezért a Galga mentiek nem is tartják táncnak, inkább csak a pillanatnyi jókedv egyik kifejezési formájának. A zenészek a 20. század elején főleg műzenei eredetű indulónótákat (Rákóczi-induló, Fel, fel vitézek..), később népies műdalokat és új stílusú népdalokat húztak a mars alá.

Galga menti karikázó

A Galga menti karikázó típus Pest környék és Dél-Nógrád magyar és szlovák falvainak körtánc változatait foglalja magába. Itt még az 1950-es években is élénken virágzott a leánykörtánc divatja. A lányok főként vasárnapi szórakozásként járták a szabadban, a falvak különböző részein akár több százán is. Emellett divat volt a tánchelyiségben a bálók zenészüneteiben is, s gyakran a csárdás zenére is folytatódott a körtánc, amikor a legények sorban kiszakították a lányokat a körből a páros táncba. A karikázó e vidéken is két – lassú és friss – részből áll, a csárdás tempójának megfelelően. Általános összefogódzási módja a hátul keresztezett kézfogás. A karikázók motívumkészlete a csárdás tánc típus hatásának eredményeként viszonylag gazdag. A friss részben a „sergés”-nek nevezett futólépés a leggyakoribb. Galga vidéki sajátosság, hogy a karikázó gyors tételében szívesen alkalmazzák a friss csárdások kedvelt motívumát, a „bukóst”. A leánykörtáncok énekkíséretét itt a virágzó új stílusú dallamok jelentik. Különösen kedveltek a 10-11 szótagos, 4/4-es tripódikus dallamok, amelyek az új stílus fő képviselői e vidéken. Zenekísérete, tempója, motívumkészlete alapján a Galga menti karikázót a csárdáshoz erősen hasonlított, új stílusú karikázóként tartjuk számon.

Galga menti csárdás

Galga mentén a lassú csárdás csak az első világháború után ékelődött a férfi szóló verbunk és a friss páros tánc közé, erre utalhat a lassú tétel "lassú egyezős" és "verbunk" elnevezése is. A vidéken a lassú csárdások elterjedésében nagy szerepet játszhattak az 1920-as években megjelenő tánciskolák, ahol tanították e táncfajta. A tánciskolás lassú csárdás sok olyan mozgáselemet tartalmazott, amelyet a verbunkból vettek át, pl. a bokázó, dobogó lépéseket és nagykörben haladást. A tánc tempója is

megegyezik a verbunkéval. Leggyakoribb motívumai a kétlépéses csárdás és a forgás, azaz a "sergés".

A helyi friss csárdást, vagy más néven "forgóst" játékos, csalogatós mozzanatok szövik át, jellegzetes lépései a lenthangsúlyos lépő, forgó és bukós mozdulatok. A csárdás lassú és friss részének közös vonása, hogy a táncszakaszokat forgó motívumok zárják. A friss rész szakaszaiban rendszeresen megjelenik a bukós-csalogatós- forgós motívumsor, s ez szerkezet alkotja a szakaszok többségének lényegi vázát.

A friss csárdás dallamai régen 6-8 szótagos dudanóták lehettek, újabban a táncot műcsárdás dallamok kísérik.

Párnatánc

Játékos párválasztó lakodalmi társastánc. A legáltalánosabb változataiban a násznép körén belül egy táncos a kezében magasra tartott vagy nyakába helyezett párnával táncol, melyet kiválasztott párja elé dob le. Mindketten rátérdelnek, megcsókolják egymást, majd rövid páros forgás után helyet cserélnek és a második táncos folytatja a játékot stb. A párnás tánc másik változatában a kiválasztottat tovább csalogatja és az igyekszik rálépni a vánkosra. Csak miután ez sikerült, akkor térdelnek le és csókolják meg egymást. A párnás tánc fő mozzanatai: a párválasztás, a csalogatás, a párforgatás és a helycsere. A férfi nőt, a nő férfit választ magának. A középén táncoló ugyanazt a mozdulatot járja, mint a körben levők. Általában az → ugrós jellemző motívumait táncolják.

Söprútánc

Három fő típusa közül az első, az ügyességi táncok közé tartozik. Legfontosabb formai sajátossága a seprű láb alatti átdugdosása, vagy a földre támasztott végű seprű láb alatti átvetése, ill. átugrása.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A tánc elődeink életének szerves része volt, mint ahogy a zene és a dal. Fontos, hogy hagyományaink között ezt is tovább örökössük, főleg az olyan elemeket, amelyek kifejezetten e vidékre voltak jellemzőek.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek

3. A javaslathoz csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

A kép felhasználásához hozzájárulok.

Darnyik Ágnes